

**Ганна Овсепівна САРКІСЯН**

кандидат технічних наук, доцент, декан факультету технології вина та туристичного бізнесу, Одеська національна академія харчових технологій  
ORCID ID: 0000-0001-7362-3637

### **НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ РИНКІВ**

Саркісян, Г. О. Нормативно-правове забезпечення та регулювання діяльності регіональних туристичних ринків [текст] / Ганна Овсепівна Саркісян // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 4. – С. 114 – 122. – ISSN 2415-8453.

#### **Анотація**

**Вступ.** Туристична галузь є найбільш високоприбутковою галуззю регіону та найбільш доходною частиною бюджетів різних видів. Оскільки туристичний ринок розглядається як важлива соціально-економічна компонента регіону, пропонуємо узагальнити сутнісно-змістовну його характеристику як ринку, на якому здійснюються взаємоузгодженні процеси купівлі-продажу різних видів туристичних послуг. Складність та різноаспектність формування та розвитку туристичних ринків регіону обумовлюється не визначеним повною мірою нормативно-законодавчим забезпеченням.

**Метою роботи є** дослідження нормативних та правових особливостей забезпечення та регулювання діяльності регіональних ринків туристичних послуг в Україні.

**Результати.** Бурхливість розвитку туристичних регіональних ринків пов'язана з наступними процесами в Україні: поява четвертого технологічного способу виробництва; розширення кола пізнавальних, лікувальних та інших усвідомлених потреб туристичної пропозиції з боку споживача; поява глобалізаційних, інноваційних та діджиталізаційних процесів суспільства; пріоритетність формування міжнародних контактних угод та взаємодіючих договорів; зростання дохідності споживачів; розгалуження та дієвість шляхів та потоків інформаційних ресурсів. Задля ефективності регулювання туристичним ринком слід мати постійний взаємозв'язок між сферами обслуговування, готельно-прожитковими закладами та суб'єктами туристичного ринку. Виконавчою ланкою функціонування та існування туристичного ринку є туроператори, турагенти та суб'єкти екскурсійної діяльності. Законодавчою ланкою є місцеві органи влади, підпорядковані Міністерству економічного розвитку та торгівлі України.

**Висновки.** Трансформаційні зрушення економічної системи нашої країни, структурна покращена політика, збільшення доходів населення стали передумовою для покращення туристичного ринку. Це призвело до змін у дозвільній системі проведення туристичного підприємництва шляхом використання ліцензованих та сертифікованих підходів до туристичної діяльності, що має забезпечувати вищу якість власне туристичних послуг.

**Ключові слова:** нормативно-правове забезпечення, регіональні туристичні ринки, туристична послуга, регулювання діяльності, інфраструктура туризму.

## REGULATORY AND LEGAL SUPPORT OF REGIONAL TOURIST MARKETS ACTIVITIES

### **Abstract**

**Introduction.** *The tourism industry is the most profitable industry in the region and the most profitable part of the budgets of various kinds. Since the tourism market is considered as an important socio-economic component of the region, we propose to summarize its substantive characteristics as a market in which the processes of purchase and sale of different types of tourism services are coordinated given the socio-economic characteristics of the region between its subjects.*

**The purpose** of this article is to research regulatory and legal peculiarities of regional markets of tourist service activities in Ukraine.

**Results.** *The rapid development of regional tourism markets is associated with the failure and spontaneity of the following processes in Ukraine: the emergence of the fourth technological method of production; expanding the range of cognitive, therapeutic and other conscious needs of the tourist offer by the consumer; the emergence of globalization, innovation and digitalization of society; priority of formation of international contact agreements and interacting agreements; growth of consumer profitability. For the efficiency of regulation of the tourist market, there should be a constant relationship between the service sector, hotel and accommodation establishments and the subjects of the tourist market. Tour agents and tour operators are the executive branch of the tourist market. The legislative link is local authorities, which are subordinated to the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine.*

**Conclusions.** *Transformational shifts in the economic system of our country, structurally improved policy, increasing incomes have become a prerequisite for improving the tourism market. This has led to changes in the permitting system of tourism business through the use of licensed and certified approaches to tourism, which should ensure the highest quality of tourism services themselves. To avoid the shortcomings, a number of measures should be taken: limit VAT on imported equipment; simplify the procedure for obtaining a license by tourism entities; reduce taxes on tourism entities that implement modernization of facilities.*

**Key words:** *regulatory and legal support, regional tourist markets, tourist service, regulation of activity, tourism infrastructure.*

**JEL classification: L83**

---

### **Вступ**

Відомо, що туристична галузь є найбільш високоприбутковою галуззю регіону та найбільш доходною частиною бюджетів різних видів. Оскільки туристичний ринок розглядається як важлива соціально-економічна компонента регіону, пропонуємо узагальнити сутнісно-змістовну його характеристику як ринку, на якому здійснюються взаємоузгодженні процеси купівлі-продажу різних видів туристичних послуг з огляду на соціально-економічні особливості регіону між його суб'єктами. Тому складність та різноаспектність формування та розвитку туристичних ринків регіону обумовлюється невизначеною певним чином і досі нормативно-законодавчою базою.

Однак, для ширшого усвідомлення ролі та значення в нашій країні туристичного ринку варто звернутися до його історичного становлення. Зокрема, розуміння туристичного продукту та його часткове споживання припадає на часи тоталітарного режиму. Державна власність дозволила монополізувати та зробити недоступним цей ринок. Формування матеріально-технічних передумов туристичної індустрії відбулося ще за радянських часів. З огляду на тоталітарний пріоритет, туристична галузь була не особливо оцінена з боку споживача, який за централізованим керівництвом не сприймав культ відпочинку як окремої комерційної складової. Слід зазначити низьку якість туристичних об'єктів, які усі належали державі. Засадами туристичної діяльності були в

---

основному профспілковій намагання поєднати безкоштовний здебільшого низькопробний туризм з робітничим рухом. Можливість відпочинку розглядалася як пільга. Важливими суб'єктами туристичного ринку був «Укрпрофтуризм» та «Інтурист».

Розуміння багатогранності та унікальності сфери туризму як прибуткової на вітчизняній ниві відбулося після 1980 року. Всесвітня декларація по туризму, яка відбулася в м. Маніла, Філіппіни, резюмувала та довела, що туризм поєднує в собі соціально-економічні та культурні цінності. Туристична сфера, в результаті доведення практиків, є індивідуальною та самостійною галузю, яка може самофінансуватися та здійснювати власну координаційну діяльність завдяки постійно зростаючому попиту з боку споживача та наявністю туристично-рекреаційних ресурсів, притаманних конкретній місцевості.

Однак, усвідомлення зазначеного не відбулося одразу, до 1995 року, туристична галузь республік колишнього Радянського Союзу все ще перебувала в тіні централізованого та планового виробництва. Загалом, 90-ті роки ХХ ст. характеризуються вкрай низьким обсягом туристичних потоків та зменшенням втрое іноземних студентів. Україна теж зазнала утисків туристичної діяльності, яка керувалася профспілковими та безприбутковими цінами, що врешті решт і пояснює рекордно малу кількість іноземних туристів 90-тих років ХХ століття.

### **Мета та завдання статті**

Метою роботи є дослідження нормативних та правових особливостей забезпечення та регулювання діяльності регіональних ринків туристичних послуг в Україні.

Для досягнення визначеної мети та відповідно до логіки наукового дослідження було поставлено завдання – проаналізувати і вивчити основні нормативно-правові акти, які регулюють туристичну діяльність та обґрунтувати алгоритм взаємодії суб'єктів та об'єктів туристичного ринку.

Для досягнення бажаних результатів, а також поставленої мети, в статті використано не лише загальні наукові методи дослідження, а й спеціальні: аналізу та синтезу; регіональний; економічного аналізу; статистичний; історичний.

### **Виклад основного матеріалу дослідження**

Питання щодо нормативно-правового забезпечення та подальшого регулювання та функціонування регіональних ринків вже було розглянуто в працях В.Ф. Семенова, К.В. Павлова, О.М. Павлової, В.В. Лагодієнко, О.М. Стрішенець, О.М. Ляшенко. Проте, водночас недостатньо уваги було присвячено ринкам туристичних послуг регіонів України, а також їх наступного нормативного та правового регулювання [5 – 9, 11, 13 – 15].

Відлік пожвавлення туристичної галузі нашої країни припадає на роки незалежності. Відокремлення від монопольної адміністративної системи управління колишнього Радянського Союзу розпочало процес відновлення тих галузей та сфер, які свідомо занедбували. Дослідниця О.О. Любіцева переконує, що через тривале функціонування внутрішнього туризму тоталітарного режиму відбулося пожвавлення попиту саме на міжнародні туристичні маршрути. Це відобразилося й на сервісному обслуговуванні та якості вітчизняних туристичних послуг, зокрема на закордонному туризмі, який став більш привабливим, цікавим, доступним та вже реальним. В свою чергу, узгодження низки дозволів та безперешкодне перетинання кордонів в межах узгоджених політик сприяло цьому процесу в геометричній прогресії. За переконанням дослідниці, Україна перетворилася на «країну-генератора» туристичних потоків зарубіжного (виїзного) туризму [2].

Активність національного туристичного ринку бурхливо розпочалася з 1993 року через участь в Варшавському туристичному Ярмарку, в зв'язку з укладанням понад 300 договорів відносно запрошення іноземних студентів. Згодом, в 1994 році вітчизняні готельно-ресторанні комплекси пройшли атестацію. Започатковано першу міжнародну туристичну організацію «Туристичний міжнародний салон «Україна-9».

Учасниками цієї туристичної організації стали туристичні представництва країн Європи, Азії та Африки. Однак, іноземні туристи все ще не формували достатній попит з

---

огляду на те, що не було достатньої кількості коштів на промоцію, низька інфраструктурна розвиненість, неузгодженість візової підтримки та примітивний рівень обслуговування клієнтів [16].

Першим цілісним нормативно-правовим документом, який ухвалив туризм як підприємницький напрям, став Закон України «Про туризм» [3]. Зокрема, 1995 рік визначив новий вектор організованого в'їзного туризму – близько 55%, незважаючи на те, що в 2000 р. – лише 16%. Фахівці Департаменту туризму відділу аналізу та статистики коментували зменшення частки в'їзного туризму наступним чином: «По-перше, справді дедалі більше людей подорожує, але поповнення їх чисельності певним чином здійснюється за рахунок тих, хто самостійно організовує свої поїздки, бронює готелі, не дивлячись на послуги турагенств, по-друге: туристи з Росії, Білорусі, Молдови, формують ліву частку міжнародного туризму, користуючись готельно-ресторанними та санаторними послугами безпосередньо без посередництва українських туристичних фірм» [4].

В 1997 році Україна стала членом Всесвітньої туристичної організації, яка займає лідируючі позиції з просування туризму світового масштабу. ВТО, маючи представництва у кожній країні, популяризує туризм шляхом просування та реалізації різноманітних заходів інституціональної розбудови туристичних ринків, формування площини взаємодії та взаємодомовленості між міжнародними суб'єктами стосовно досвіду та обміну інформації з розвитку туристичної галузі міжнародного значення.

Трансформаційні зрушення економічної системи нашої країни, структурна покращена політика, збільшення доходів населення стали передумовою для покращення туристичного ринку. Це призвело до змін у дозвільній системі проведення туристичного підприємництва шляхом використання ліцензованих та сертифікованих підходів до туристичної діяльності, що мало б забезпечувати вищу якість власне туристичних послуг.

На стику тисячоліть динамічні процеси туристичної галузі спричинили певні зміни на законодавчому рівні. Було здійснено суспільні до світових туристичних змін поправки до Закону України щодо ліцензування туристичної діяльності, участь України в Олімпійських іграх в Сіднеї, створення Всеукраїнської спілки працівників асоціації, підприємств і організації туристичної галузі (Укр. Союз Тур.), організацію та проведення 7-го міжнародного туристичного кворуму «Україна-2000», регіональний семінар ВТО «Вплив Інтернету й електронної торгівлі на індустрію подорожей і туризму».

Слід зазначити також і значний валютний дохід від туристичної індустрії 2000 р. в Україні. Це пов'язано з тим, що кількість іноземних відвідувачів зросла у 2,5 рази, тобто Україну відвідало 11203155 іноземців, в тому числі туристів 4405746 осіб. Не зважаючи на це, на арені міжнародного ринку Україна зайняла лише 1% світового ВНП від міжнародної туристичної діяльності. Найбільше іноземних туристів в 2000 роках відвідало нашу країну з таких країн: Росії (30,7%), Молдови (27,2%), Білорусі (17%), Угорщини (10,9%), Польщі (4,14%), Німеччини (1,4%), США (1,2%), Чехії (0,9%), Ізраїлю (0,8%).

В основному туристична активність іноземців з 1995 року по 2000 роки була пов'язана з транзитною зацікавленістю останніх. Після 2000 років іноземців дедалі більше почали цікавити принади туристично-рекреаційних багатств України в загальному відношенні (51,3%), ділової подорожі (31,9%). Була й така категорія туристів, яких об'єднувала релігійна автентичність. Найбільш бажаними для іноземців туристичними центрами відвідування в Україні були: АР (Крим), Одеса, Київ, Севастополь, Волинська, Полтавська та Львівська області.

Дослідниця С. Ю. Чучмарьова пропонує кілька гальмуючих вад розвитку регіональних туристичних ринків, які тією чи іншою мірою обмежують виконання самим ринком своїх функцій:

- нераціональність в господарській практиці використання туристично-рекреаційних ресурсів;
- не розвинена та не розгалужена належним чином інфраструктура та її транспортне сполучення між суб'єктами та об'єктами туристичної активності;

---

- не сформована реалістична стратегія розвитку індустрії туризму;
- примітивність транспортних шляхів та магістралей українського туристичного ринку;
- непереконлива промоція та популяризація вітчизняного туризму;
- застарілість матеріально-технічного базису;
- невідповідність сучасним умовам нормативно-правового забезпечення в контексті регулюючої функції туристичного ринку;
- хронічний кризовий характер економічної системи, який перешкоджає притоку внутрішніх та зовнішніх інвестицій;
- низький рівень надання туристичних послуг;
- не забезпеченість кваліфікаційними ознаками працівників туристично-готельної індустрії [1].

Особливої гостроти у відносинах між іноземними туристами та принадами туристичних об'єктів набувають через низький та некомфортний стан інфраструктурного забезпечення туристично-готельних комплексів. Для прикладу, в 2015 році кількість готельно-ресторанних об'єктів України становила 3584, з яких більша половина не задовольняє споживацькій пропозиції та потребувала капітального переоснащення, реставрації та комп'ютеризації сервісного обслуговування. Наразі є відчутною потреба побудови невеличких готельних комплексів та кемпінгів для обслуговування туристів в основному на межуючих прикордонних територіях.

Однак, бурхливість розвитку туристичних регіональних ринків пов'язана з безуспішністю та стихійністю наступних процесів в Україні:

- поява четвертого технологічного способу виробництва;
- розширення кола пізнавальних, лікувальних та інших усвідомлених потреб туристичної пропозиції з боку споживача;
- поява глобалізаційних, інноваційних і діджиталізаційних процесів суспільства;
- пріоритетність формування міжнародних контактних угод та взаємодіючих договорів;
- зростання дохідності споживачів;
- розгалуження та дієвість шляхів та потоків інформаційних ресурсів.

Аналіз індексу конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму, запропонованого Світовим економічним Форумом починаючи з 2018 року, переконливо свідчить про підсилення позицій України в галузі туризму, де вона посіла 78 сходинку.

Туристична галузь за умов ринкового способу господарювання регулюється двояко. З одного боку, державна акумуляція туристичної галузі регулює її діяльність законами та нормативно-правовими актами. Об'єктивний державний вплив потрібний для забезпечення макроекономічної стабільності та стійкості економічної системи загалом, врахування досвіду провідних європейських країн та імплементації нормативно-законодавчих механізмів на вітчизняній ниві, що і формує спектр подальшого дослідження [13].

На сьогодні, сучасні тенденції туризму охоплюють широкий спектр законотворчих та нормативних документів, які регламентують діяльність туристичного ринку. Документами основного призначення слід вважати: Конституцію України, Господарський Кодекс України, ЗУ «Про захист прав споживачів», ЗУ «Про порядок виїзду з України», ЗУ «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України», Цивільний Кодекс України, ЗУ «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Спеціальними нормативними документами, які регламентують туристичну діяльність України, є наступні норми та законотворчі акти: ЗУ «Про туризм», ЗУ «Про ліцензування окремих видів господарської діяльності», Постанова Кабінету Міністрів України «про Правила в'їзду іноземців в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію», ЗУ «Про правовий статус іноземців», ЗУ «Про підприємства України», ЗУ «Про господарські товариства», «Методичні рекомендації з організації

поїздок вітчизняних туристів за кордон» та інші. Вагомий вплив на формування туристичного ринку здійснюють нормативно-правові акти, затвердженні Президентом України та КМУ, накази Міністерств, міжнародні правові акти та решта інших рекомендаційних документів.

**Таблиця 1. Перелік основних нормативно-правових актів, які регулюють туристичну діяльність [12]**

Нормативно-правові документи загального значення	Нормативно-правові документи спеціального призначення
1. «Господарський Кодекс» 2. ЗУ «Про захист прав споживачів» 3. ЗУ «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» 4. Цивільний Кодекс України 5. Програма забезпечення захисту та безпеки туристів 6. ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність»	1. ЗУ «Про ліцензування окремих видів господарської діяльності» 2. Постанова Кабінету Міністрів України «про Правила в'їзду іноземців в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її території» 3. ЗУ «Про правовий статус іноземців» 4. ЗУ «Про підприємства України» 5. ЗУ «Про господарські товариства» 6. «Методичні рекомендації з організації поїздок вітчизняних туристів за кордон»

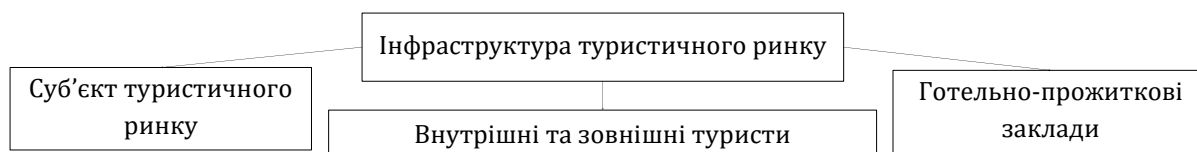
Найважливішим документом, який регламентує та регулює туристичну діяльність національних та регіональних туристичних ринків, є ЗУ «Про туризм», його було затверджено ще в 1995 році, згодом відредаговано та змінено. Пріоритетними напрямками забезпечення даного Закону є акумулювання організаційних, соціально-економічних та державницьких засад політичних заходів в туристичній діяльності. До компетенції вищезазначеного ЗУ «Про туризм» відносяться ті аспекти та положення, які дозволяють забезпечувати громадянам країни умови відпочинку, свободу пересування, безпечне навколишнє середовище, споживання суспільних туристично-рекреаційних ресурсів з установленням відповідних норм та правил раціональної поведінки усіх суб'єктів цього ринку. Закон структурує основні терміни та поняття туристичної індустрії, окреслює процеси стандартизації та сертифікації об'єктів та суб'єктів ринку. Однак, динамічність навколишнього середовища зумовлює необхідність адаптації та змін окремих положень існуючого Закону. Наступним обмежуючим фактором поживлення туристичної активності на туристичному ринку є те, що туроператори по своїй сутті є «юридичними особами, які проваджують організацію та забезпечення туристичної підприємницької діяльності». На нашу думку, обмеження їх компетенції є недоліком даного Закону, оскільки за умов, що склалися з приводу конкуренції на туристичних ринках, було б доцільним розширити перелік функціональних зобов'язань туристичних активів задля розвитку внутрішніх інвестицій, які заклали б основу відтворення інфраструктури та матеріально-технічного базису загалом. Про це свідчить і закордонний досвід свободи діяльності та розширення кола функцій. Не зовсім чітко обумовлено законом фінансове підґрунтя існування туристичних суб'єктів, а також складною та занадто бюрократичною є процедура ліцензування. В обох випадках заради формування підвищеної туристичної активності слід обмежити бар'єри з даних питань. Останнім аргументом є розробка нормативно-правового забезпечення не лише для класичного туризму, але й інших видів оновлених послуг в межах релігійного, сільського, сакрального, гастротуризму, зеленого, водного тощо.

Для уникнення зазначених огріхів, якими характеризується Закон України «Про туризм», слід дотримуватися низки заходів:

- обмежити ПДВ (податок на додану вартість) імпортного обладнання;
- значно спростити порядок та процедуру отримання ліцензії суб'єктами туристичної діяльності;
- знизити податкові стягнення з суб'єктів туристичної діяльності, котрі впроваджують модернізацію або реконструкцію туристично-готельних об'єктів та елементи їх інфраструктури.

До 2015 року основною установою, яка регулювала туристичну діяльність, було Державне агентство України з туризму та курортів, яке розпочало свою діяльність в квітні 2011 року відповідно до п.1 Указу Президента України №370 «Питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» [17]. На сьогоднішньому етапі функціональне призначення органу виконавчої влади для забезпечення туристичної політики країни покладено на Управління туризму та курортів України при Міністерстві економічного розвитку та торгівлі України [10].

Міністерство економічного розвитку та торгівлі оперує загальними положеннями, за яких формується та реалізується державна політика у сфері туристичних послуг, однак без здійснення належного контролю над функціонуванням їх суб'єктів. В своїй діяльності Мінекономрозвиток керується Конституцією України, актами та указами Президента України та Кабінету Міністрів України, також різноманітними дорученнями Мінекономрозвитку. Алгоритм взаємодії суб'єктів та об'єктів туристичного ринку відображено на рис. 1.



**Рис. 1. Алгоритм взаємодії суб'єктів та об'єктів туристичного ринку**  
*Удосконалено автором на основі [13]*

На даному рисунку продемонстровано, що головним споживачем туристичних послуг є турист. Задля ефективності регулювання туристичним ринком слід мати постійний взаємозв'язок між сферами обслуговування, готельно-прожитковими закладами та суб'єктами туристичного ринку. Виконавчою ланкою функціонування та існування туристичного ринку є туроператори, турагенти та суб'єкти екскурсійної діяльності. А законодавчою ланкою – місцеві органи влади, підпорядковані Міністерству економічного розвитку та торгівлі України.

### **Висновки та перспективи подальших розвідок**

Трансформаційні зрушення економічної системи нашої країни, структурна покращена політика, збільшення доходів населення стали передумовою для покращення туристичного ринку. Це призвело до змін у дозвільній системі проведення туристичного підприємництва шляхом використання ліцензованих та сертифікованих підходів до туристичної діяльності, що мало б забезпечувати вищу якість власне туристичних послуг.

Найважливішим документом, який регламентує та регулює туристичну діяльність національних та регіональних туристичних ринків, є ЗУ «Про туризм», його було затверджено ще в 1995 році, згодом відредаговано та змінено. Пріоритетними напрямками забезпечення даного Закону є акумулювання організаційних, соціально-економічних та державницьких засад політичних заходів у туристичній діяльності.

Для уникнення огріхів, якими характеризується Закон України «Про туризм», слід дотримуватися таких заходів:

- обмежити ПДВ (податок на додану вартість) імпортного обладнання;
- значно спростити порядок та процедуру отримання ліцензії суб'єктами туристичної діяльності;
- знизити податкові стягнення з суб'єктів туристичної діяльності, котрі впроваджують модернізацію або реконструкцію туристично-готельних об'єктів та елементи їх інфраструктури.

---

## Список літератури

1. Дахно І. І. Світова економіка. К.: ЦНЛ, 2006. 264 с.
2. Декларация по регионализму в Европе. Асамблея регинов Європи //www.ar.org/fileadmin/user\_upload/Press.Comun/Publicatians/Declaration Regionalism/dam/110u/ru/DR.NUSSF.pdf.
3. Демографічний щорічник населення Волинської області 2014 / [За ред. Л. С. Баранюк]: Головне управління статистики у Волинській області. Луцьк, 2015. 110 с.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів до 2026 році від 16 березня 2017 року №168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>
5. Лагодієнко В.В., Голодонюк О.М., Мільчева В.В. Маркетингова стратегія виведення на ринок інноваційного продукту. *Економіка харчової промисловості*. Т.10, Вип. 2. 2018. С. 40-50.
6. Лагодієнко В.В., Андрусів У.Я. Регіональна економічна політика в умовах диспропорційності: шляхи мінімізації. *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Том 3. № 2. С. 81-89.
7. Мудрак Р.П., Лагодієнко В.В., Лагодієнко Н.В. Вплив сукупних витрат на обсяги національного виробництва. *Економічний часопис – XXI*. 2018. №172(7-8). С. 44-50.
8. Павлов К.В. Правові засади та нормативне забезпечення конкуренції на ринку житлової нерухомості. *Інфраструктура ринку*. 2017. №13. С. 232–237.
9. Павлов К.В., Павлова О.М. Формування та регулювання конкурентних відносин на регіональних ринках житла України: монографія. Луцьк : видавництво «Терен», 2019. 542 с.
10. Павлова О.М., Зайчук К.А. Інституційне забезпечення туристичного ринку Волинської області. Колективна монографія. Луцьк: СПД Гадяк Т.В., друкарня «Волиньполіграф», 2019. 178 с.
11. Павлова О.М., Павлов К.В., Блянюк М.О., Євпак Ю.С. Соціальні та креативні індустрії в розвитку концепції розумних міст. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк. Вежа-Друк. 2019. №4(20). С. 7-14.
12. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
13. Стрішенець О.М., Зайчук К.А. Пріоритетні напрями функціонування туристичних кластерів у Волинській області. *Актуальні проблеми прикладної економіки: колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.М. Стрішенець*. Луцьк: Вежа-Друк. 2017. 129-138с.
14. Lagodiienko V., Karyu O., Ohiienko M., Kalaman O., Lorvi I., Herasimchuk T. Choosing Effective Internet Marketing Tools in Strategic Management. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. 2019. Vol. 8. no. 3. P. 5220-5225.
15. Sadchenko O., Lagodiienko V., Novykova I., Feshchenko O., Ruzhynska N., Bogdanov O. Marketing Tools in Stimulating Innovative Activity of Enterprises. *International Journal of Management*. 2020. №11 (6). pp. 241-251. 10.34218/IJM.11.6.2020.024.
16. Левицкая Э. В. Организация предпринимательства в туризме: учеб. пособие; Донецкий ин-т туристического бизнеса. Донецк: [б.и.], 2000. 306 с.
17. Указ Президента України «Питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» №370 від 18.05.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/370/2011#Text>

## References

1. Dakhno, I. I. (2006). *Svitova ekonomika*. [World Economy]. TsNL. Kyiv. Ukraine.
2. Deklaracija po regionalizmu v Evrope. Asambleja reginov Evropi. Declaration on Regionalism in Europe. Assembly of the Regions of Europe. Available at:



3. *Demografichnyj schorichnyk naseleння Volyns'koi oblasti 2014*. (2015). [Demographic Yearbook of the population of Volyn region 2014]. Holovne upravlinnia statystyky u Volyns'kij oblasti. Baraniuk L. S. Luts'k. Ukraine.
4. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Stratehii rokhvytku turyzmu ta kurortiv do 2026 rotsi. [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Strategy for the development of tourism and resorts until 2026]. Dated 16 March 2017. № 168. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>
5. Lahodiienko, V.V., Holodoniuk, O.M., Mil'cheva, V.V. (2018). «Marketing strategy for bringing an innovative product to market». *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*. Vol. 10. Issue 2, pp. 40-50.
6. Lahodiienko, V.V., Andrusiv, U.Ya. (2018). «Regional economic policy in the conditions of disproportion: ways of minimization». *Ukrainian Journal of Applied Economics*. Vol. 3. № 2, pp. 81-89.
7. Mudrak, R.P., Lahodiienko, V.V., Lahodiienko, N.V. (2018). «The impact of total costs on national production». *Ekonomichnyj chasopys – XXI*. №172(7-8), pp. 44-50.
8. Pavlov, K.V. (2017). «Legal bases and normative maintenance of competition in the residential real estate market». *Infrastruktura rynku*. №13, pp. 232–237.
9. Pavlov, K.V., Pavlova, O.M. (2019). *Formuvannia ta rehuliuwannia konkurentnykh vidnosyn na rehional'nykh rynkakh zhytla Ukrainy*. [Formation and regulation of competitive relations in the regional housing markets of Ukraine]. Vydavnytstvo «Teren». Luts'k. Ukraine.
10. Pavlova, O.M., Zajchuk, K.A. (2019). *Instytutsijne zabezpechennia turystychnoho rynku Volyns'koi oblasti. Kolektyvna monohrafiia*. [Institutional support of the tourist market of Volyn region. Collective monograph]. SPD Hadiak T.V., drukarnia «Volyn'polihraf». Luts'k. Ukraine.
11. Pavlova, O.M., Pavlov, K.V., Bleianiuk, M.O., Yevpak, Yu.S. (2019). «Social and creative industries in the development of the concept of smart cities». *Ekonomichnyj chasopys Skhidnoievropejs'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. Luts'k. Vezha-Druk. №4(20), pp. 7-14.
12. Putsentejlo, P.R. (2007). *Economics and organization of tourist and hotel business*. [Ekonomika i orhanizatsiia turystychno-hotel'noho pidpriemnytstva]. Tsentr uchbovoi literatury. Kyiv. Ukraine.
13. Strishenets', O.M., Zajchuk K.A. (2017). Priorytetni napriamy funktsionuvannia turystychnykh klasteriv u Volyns'kij oblasti. [Priority directions of functioning of tourist clusters in Volyn region] *Aktual'ni problemy prykladnoi ekonomiky: kolektyvna monohrafiia*. In Strishenets', O.M. Vezha-Druk. Luts'k. pp. 129-138.
14. Lagodiienko, V., Karyy, O., Ohienko, M., Kalamani, O., Lorvi, I., Herasimchuk, T. (2019). Choosing Effective Internet Marketing Tools in Strategic Management. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. Vol. 8. no. 3. P. 5220-5225.
15. Sadchenko, O., Lagodiienko, V., Novykova, I., Feshchenko, O., Ruzhynska, N., Bogdanov, O. (2020). *Marketing Tools in Stimulating Innovative Activity of Enterprises*. *International Journal of Management*. №11 (6). pp. 241-251. 10.34218/IJM.11.6.2020.024.
16. Levickaja, Je. V. (2000). Organizacija predprinimatel'stva v turizme. [Organization of entrepreneurship in tourism]. Doneck. Doneckij in-t turisticheskogo biznesa. Ukraine.
17. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pytannia optymizatsii systemy tsentral'nykh orhaniv vykonavchoi vlady». [Decree of the President of Ukraine "Issues of optimization of the system of central executive bodies"]. №370 dated 18.05.2011. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/370/2011#Text>

**Стаття надійшла до редакції 11.10.2020 р.**